

Vergaderjaar 2003–2004

29 204

Trendnota Arbeidszaken Overheid 2004

28 610

Personeelsbrief 2003

Nr. 5

VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG

Vastgesteld 10 december 2003

De vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties¹ heeft op 27 november 2003 overleg gevoerd met de heer Remkes, minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, en de heer De Graaf, minister voor Bestuurlijke Vernieuwing en Koninkrijksrelaties, over:

- **de Trendnota Arbeidszaken Overheid 2004 (29 204, nrs. 1, 2 en 4);**
- **de brief van de minister van BZK d.d. 17 september 2003 over het sociaal flankerende beleid sector Rijk (29 204, nr. 3);**
- **de notitie «de arbeidsmarkt in de collectieve sector 2003» (28 602, nr. 5);**
- **het kabinetsbesluit tot oprichting van een Shared Service Center HRM P&S (28 610, nr. 2);**
- **de lijst van vragen en antwoorden inzake de oprichting van een Shared Service Center HRM voor Personeelsregistratie (28 610, nr. 4);**
- **het Jaarverslag Algemene Bestuursdienst 2002 (BZK-03-188);**
- **het Sociaal Jaarverslag Rijk 2002 (BZK-03-221).**

Van dit overleg brengt de commissie bijgaand beknopt verslag uit.

¹ Samenstelling:

Leden: Kalsbeek (PvdA), Van Heemst (PvdA), Noorman-den Uyl (PvdA), voorzitter, Vos (GroenLinks), Cornielje (VVD), Adelmund (PvdA), De Wit (SP), Van Beek (VVD), onder-voorzitter, Van der Staaij (SGP), Luchtenveld (VVD), De Pater-van der Meer (CDA), Nawijn (LPF), Lazrak (SP), Wolfsen (PvdA), Tonkens (GroenLinks), Spies (CDA), Eerdmans (LPF), Sterk (CDA), Van der Ham (D66), Haverkamp (CDA), Van Fessem (CDA), Smilde (CDA), Straub (PvdA), Boelhouwer (PvdA), Hirsi Ali (VVD), Szabó (VVD) en Van Hijum (CDA).
Plv. leden: Klaas de Vries (PvdA), Dijsselbloem (PvdA), Fierens (PvdA), Halsema (GroenLinks), Schippers (VVD), Dubbelboer (PvdA), Kant (SP), Rijpstra (VVD), Slob (ChristenUnie), Wilders (VVD), Rambocus (CDA), Varela (LPF), Vergeer (SP), Van Nieuwenhoven (PvdA), Van Gent (GroenLinks), Çörüz (CDA), Hermans (LPF), Atsma (CDA), Giskes (D66), Bruls (CDA), Van Bochove (CDA), Algra (CDA), Hamer (PvdA), Leerdam (PvdA), Griffith (VVD), Balemans (VVD) en Eski (CDA).

Vragen en opmerkingen uit de commissie

De heer **Boelhouwer** (PvdA) heeft de Trendnota bij lezing in het kader van de Hoofdlijnenakkoord geplaatst, waarin wordt uitgegaan van een slankere overheid. Hij heeft daarbij geconstateerd dat in de Trendnota nergens staat dat dat gepaard moet gaan met het afstoten van taken. Volgens hem wordt, met gebruik van veel cijfers, om de hete brij heen gedraaid, zonder dat een visie wordt gepresenteerd. Hij vraagt de bewindslieden, wat daarvan de reden is. Hoeveel fte's zijn er bespaard door het boven de schaal belonen van 52 topambtenaren? Voor het bereiken van de gestelde doelen op het gebied van inactieven die voor rekening van de overheid komen, zijn volgens hem in eerste instantie de vakbonden nodig. De heer Boelhouwer vindt het vreemd dat op een aantal ministeries vervroegde uitredingsregelingen in het leven worden geroepen, terwijl op termijn wordt verwacht dat er te weinig overheids-personeel zal zijn. Hij ziet de Trendnota als een nota met ontzettend veel cijfers, en ontzettend weinig visie.

De heer Boelhouwer geeft aan, een aantal keren door Deloitte & Touche te zijn benaderd met de vraag, of zij hun presentatie over het Shared Service Center HRM P&S (hierna afgekort tot SSC) mochten houden, terwijl de Kamer daar nog over moet praten. Hij heeft de indruk dat er veel mensen van buiten worden ingehuurd om de zaak op de rails te zetten en vraagt, hoe zich dat verhoudt tot de winst die hiermee op termijn zal worden gemaakt. De kosten worden niet of nauwelijks in beeld gebracht. Het is goed als de Kamer bij het opzetten van deze moloch de vinger aan de pols houdt. Het is namelijk niet denkbeeldig dat dit een mislukking wordt. Waar blijft de toegezegde informatie over de door enkele ondernemingsraden aangespannen procedure? De heer Boelhouwer zet vraagtekens bij de wijze van financiering van SSC. Waarom doet Defensie niet mee? Welk onderzoek is er gedaan?

De heer **Van Hijum** (CDA) meent dat dit thema belangrijk is in het kader van het bereiken van één van de doelstellingen uit het Hoofdlijnenakkoord, namelijk versterking van het vertrouwen van de burgers in de overheid. Daarbij hoort een goed functionerende ambtelijke organisatie. Hij ziet het als een uitdaging, dit punt in evenwicht te brengen met de bezuinigingstaakstellingen. Hij ziet daarom met belangstelling uit naar de notitie over de modernisering van de overheid. In de Trendnota ontbreekt volgens hem het scheppen van duidelijkheid over rol en verantwoordelijkheid van de overheid in de samenleving, en het versterken van het zelf-oplossend, zelfregulerend en samenbindend vermogen van de samenleving.

De heer Van Hijum vraagt of het niet gelijk op lopen van de personeels-groei en de kwaliteitsverbetering mede kan worden verklaard door de toename van het aantal managers in de publieke en de semi-publieke sector en, zo ja, wat daaraan kan worden gedaan, zonder in allerlei beperkende regelgeving te vervallen. Hij denkt daarbij aan het meer inzetten van het instrument benchmarking. Voor een goed functionerende organisatie is een evenwichtige personeelsopbouw van groot belang, en dus ook instroom van nieuwe medewerkers, en doorstroommogelijkheden voor hen. Vooral bij de sector Rijk wordt de instroom van nieuwe medewerkers beperkt. Hij noemt als maatregel die kan bijdragen aan een evenwichtiger personeelsopbouw het loslaten van het «last in, first out»-principe (hierna te noemen lifo). Kan de minister toezeggen dat hij wil streven naar maatwerk per ministerie? De heer Van Hijum is op voorhand niet overtuigd van de juistheid van het afschaffen van de ambtenarenstatus, aangezien werken voor de overheid een bijzonder karakter heeft. Hij ziet het onderzoek op dit punt met belangstelling tegemoet.

De invulling van de bezuinigingstaakstelling kan en mag niet louter een financieel karakter hebben, maar het raakt ook aan de bestuurlijke filosofie van de rijksdienst. Uit het Hoofdlijnenakkoord valt een aantal uitgangspunten te herleiden als het gaat om de invulling van de taakstelling. In hoeverre wordt in de praktijk regie gevoerd op de wijze, waarop de bezuinigingstaakstelling wordt ingevuld? Is de minister bereid, een pilot uit te voeren in de provincie Overijssel, die zich daarvoor heeft aangemeld, om te bezien of de taakstellingen in samenwerking met de mede-overheden kunnen worden ingevuld? In de Trendnota staat dat er in 2004 en 2005 geen ruimte is voor incidentele loonstijging. De heer Van Hijum gaat ervan uit dat dit ook voor topambtenaren geldt.

De heer Van Hijum vindt het een belangrijke ontwikkeling dat de krachten op het terrein van de bedrijfsvoering worden gebundeld. Het SSC vindt hij daartoe een prima eerste aanzet. Een goede projectmatige aansturing is van belang om de risico's in de hand te houden. Hij is daar niet helemaal gerust op. Het kabinet lijkt voorbij te gaan aan de vrij scherpe kritiek van de commissie second opinion. Kan de minister daarop ingaan? Ook op andere terreinen moeten de mogelijkheden van krachtenbundeling worden bekeken. Hij noemt daarbij het personeelsbeleid, het inkoop-

beleid, informatisering en automatisering en opleidingen en vraagt de minister, de Kamer daarover te informeren. Diverse opleidingen lijken hun eigen opleidingen zelf te gaan verzorgen. Hij vraagt de minister om een reactie daarop.

De heer **Van Beek** (VVD) vindt de Trendnota enigszins gedateerd, aangezien er sinds het uitkomen daarvan wel het een en ander is gebeurd op het gebied van centrale afspraken. Wat zijn de ervaringen met de laatste acties van de ministers op het gebied van het ouderenbeleid? Hij vraagt om een toelichting op de scheve verhoudingen aan de bovenkant van het loongebouw. Wat zijn de mogelijkheden van de ministers om iets te doen als het gaat om de ZBO's en de agentschappen? De redenen waarom elders forse salarissen worden betaald – omzetriscico, winstriscico en/of afbreukriscico – doen zich in de functies bij die bedrijven vaak niet voor. Hij mist in de Trendnota aandacht voor prestatiebeloning en periodieke beloning. Daarbij gaat het hem om het normale loongebouw, en om incidentele beloningen.

De heer Van Beek is erg benieuwd of en, zo ja, wanneer er marktprikkels worden toegelaten voor het SSC. Wat willen de bewindslieden hierin onderbrengen, en wat in andere organisaties? Wat wordt de verhouding tussen het SSC en de stichting Centrum voor arbeidsverhoudingen overheidspersoneel? Kan een uitleg worden gegeven van de specifieke positie van Defensie? Ook voor de ICT zou een aantal zaken gemeenschappelijk kunnen worden geregeld.

Antwoord van de bewindslieden

De **minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties** verwijst naar de naar aanleiding van «Van Rijn» getroffen maatregelen. In combinatie met een matige ontwikkeling van de economische conjunctuur kan de conclusie worden getrokken dat de collectieve sector te maken heeft met een verminderde arbeidsmarktproblematiek. Verder wordt de overheid geconfronteerd met een toenemende instroom van werknemers uit de marktsector. De waardering voor de overheid als werkgever is toegenomen. In de sectoren zorg en welzijn is de instroom de afgelopen jaren gegroeid. Daaruit mag niet de conclusie worden getrokken dat de knelpunten op de arbeidsmarkt zijn opgelost. Er blijven knelpunten bestaan, naar sector, naar beroep en naar regio. In zorg en welzijn is het aantal vacatures procentueel gezien zelfs hoger dan in de markt. De personeelsbehoefte van de overheid is de komende jaren groot. In 2003 is een proces gaande, waarin zo'n 53 000 fulltime banen worden vervuld. Tot 2010 zal de personeelsbehoefte van de overheid verder stijgen, als gevolg van de vergrijzing. Hetzelfde geldt voor de sectoren zorg en welzijn. Hoewel de vergrijzing daar minder sterk is voortgeschreden, is ook daar eenzelfde tendens te zien als gevolg van de babyboomgeneratie.

De minister onderstreept dat een en ander heeft geleid tot een paar belangrijke dilemma's, waarvan de Kamer bij brief van 17 september, over het sociaal flankerend beleid, op de hoogte is gesteld. De publiciteit die toen is ontstaan, heeft geleid tot het beeld dat de minister van BZK de ouderen er vervroegd uit wil jagen, terwijl het Rijk juist in alle toonaarden beweert dat ouderen langduriger actief moeten blijven. De achtergrond van die operatie is geweest dat werd signaleerd dat op afzonderlijke departementen verschillende regelingen op het gebied van flankerend beleid werden getroffen, waarmee soms tamelijk royaal werd omgesprongen. Het leek de minister, gezien vanuit zijn coördinerende rol, nuttig dat met elkaar in lijn te brengen. Dit had niet de bedoeling om ouderen «eruit te jagen», maar om sommige departementen wat terughoudender te doen zijn op het terrein van sociaal flankerend beleid. De minister is in overleg met de bonden om daarover afspraken te maken. Hij heeft er

vertrouwen in dat dat zal lukken. Er is alleszins sprake van een evenwichtige aanpak.

Binnen de hele aanpak is het lifo-principe onder de loep genomen, en dit principe is ook onderwerp van de lopende gesprekken. Dit principe kan niet eenzijdig worden afgeschaft, omdat het gaat om afspraken met de bonden. De minister is er ten stelligste van overtuigd dat met dit principe op termijn op een heel genuanceerde manier moet worden omgesprongen. Het onverkort, onder alle condities toepassen van het lifo-systeem doet geen recht aan de kwalitatieve aspecten waaraan behoefte bestaat, noch aan een evenwichtige opbouw van het personeelsbestand. Het najaarsakkoord heeft, waar aanvankelijk werd gedacht dat de bijl zou vallen op 31 december, ertoe geleid dat dit kan worden doorgetrokken naar 2004. De minister zegt toe dat de Kamer in de loop van 2004 op de hoogte wordt gesteld van de cijfermatige ontwikkelingen op dat terrein. De minister zegt dat soms het beeld wordt opgeroepen dat er qua afslanking onverantwoorde dingen gebeuren bij het Rijk, terwijl soms ook wordt gewezen op het niet halen van de doelstellingen van het Rijk, aangezien er nog steeds arbeidsplaatsen bij komen. Beide zijn volgens hem waar. Dit heeft te maken met het simpele feit dat er bij sommige rijksonderdelen sprake is geweest van uitbreiding van het aantal vacatures. Zoals bekend worden in het Hoofdlijnenakkoord enkele heldere prioriteiten aangegeven: zorg, onderwijs en veiligheid. In de komende tijd zal daar dus sprake zijn van een toename. In de sector Rijk is echter een afname te zien, maar in de collectieve sector wordt voor de komende jaren uitgegaan van uitbreiding met naar raming 10 000 fte's. De minister zegt dat zijn ministerie druk bezig is te bekijken, of het mogelijk is overtollig Defensiepersoneel door andere sectoren te laten opnemen. Daarbij wordt geprobeerd, dat proces zo zorgvuldig mogelijk te laten verlopen. Het aantal gedwongen ontslagen zal tot het uiterste worden beperkt, en er zal worden geprobeerd, de overgang zo soepel mogelijk te laten verlopen.

Wat de uitvoering van de motie-Eerdmans betreft, verwijst de minister naar de commissie-Dijkstal. Hij vindt dat het probleem groter is in de semi-publieke, dan in de publieke sector. Hij heeft zich gestoord aan allerlei berichtgeving op dit punt. Door Paars-2 is in het kader van «Van Rijn» gekeken naar de vraag, hoe reëel het is dat topambtenaren 36 uur per week werken, volgens daarover ooit in cao-verband gemaakte afspraken. Het kabinet heeft daarop aangegeven dat dat niet reëel is, wat bepaalde effecten heeft gehad. De minister vindt dat hierbij in wat meer structurele zin, gebaseerd op een gefundeerde analyse, moet worden stilgestaan. Dat moment is wat de minister betreft voorjaar 2004. Tijdens de begrotingsbehandeling heeft de minister uitvoerig aangegeven, wat de aanpak in het kader van de topsalarissen in de semi-publieke en de publieke sector zal zijn. In het voorjaar zijn een aantal stappen te verwachten. Momenteel worden daartoe de feiten in kaart gebracht. Verder moeten bevoegdheden in kaart worden gebracht en moet de vraag worden beantwoord, zeker voor de semi-publieke sector, wat de politiek daaraan wil en kan doen. Primair staat voor de minister transparantie, en als signaal naar de marktsector en de «rest van de overheid», het betrachten van terughoudendheid met inkomensontwikkeling. In de Trendnota staat dat er geen ruimte is voor extra incidentele ontwikkelingen, maar er is natuurlijk wel ruimte voor de normale incidentele ontwikkelingen. Ook daarvoor geldt dat terughoudendheid het adagium dient te zijn. Een en ander loopt gescheiden van «Dijkstal», zij het dat geprobeerd zal worden, beide zaken in samenhang en min of meer gelijktijdig bij de Kamer te krijgen. Het najaarsakkoord voorziet er qua incidentele beloning in dat er ook in de toekomst mogelijkheden zijn, zij het uitdrukkelijk gekoppeld aan resultaten. Dit soort maatregelen is ook mogelijk bij de tweejarige nullijn. De passage hierover in de Trendnota moet zo worden gelezen, dat er geen geld is voor extra incidentele beloningen. De minister is bereid, het management van de publieke sector voor zover

mogelijk nader in kaart te brengen. Daarbij zou sprake kunnen zijn van een definitiekwestie. Eenzelfde soort ontwikkeling is te zien in de marktsector. Daarover zou in de volgende Trendnota een stevige passage kunnen worden opgenomen. In de cao van 2000 is afgesproken dat periodieken alleen bij voldoende functioneren worden toegekend, terwijl bij prima functioneren één of meer periodieken kunnen worden toegekend. Het beeld van automatiseren op dit punt berust dus niet meer op werkelijkheid. Volgens de minister zal die ontwikkeling zich de komende jaren verder voltrekken. Hierop zal in de volgende Trendnota worden ingegaan. De minister bestrijdt krachtig het beeld dat er bij de top van de rijksdienst zeer matig en weinig productief wordt gewerkt.

De **minister voor Bestuurlijke Vernieuwing en Koninkrijksrelaties** houdt zich aanbevolen voor suggesties voor een adequate Nederlandse benaming voor het Shared Service Center HRM P&S (SSC). Het programma modernisering overheid zal eendaags in de ministerraad aan de orde komen, waarop de minister niet wil vooruitlopen. In de Trendnota is geen visie gegeven op de verhouding burgers-samenleving. De minister verwijst in dit verband naar het kabinetsstandpunt over het rapport van de Wetenschappelijke raad voor het regeringsbeleid over de toekomst van de nationale rechtsstaat. Daarin wordt vrij principieel ingegaan op die verhouding. In de stukken over de modernisering van de overheid wordt niet alleen een actieprogramma gepresenteerd op een breed terrein, maar wordt ook een visie gegeven op de door de heer Van Hijum gestelde vragen.

De minister benadrukt dat in dat kader ook aandacht zal worden besteed aan takenanalyses en -beperking. Op grond van Balkenende-I en -II zijn er volume- en efficiencytaakstellingen. De departementen zijn op grond van de financiële taakstellingen aan de slag gegaan. Wel is duidelijk geworden dat dat geen kwestie is van de kaasschaafmethode. Er wordt bekeken wat wel en wat niet moet worden gedaan, en er wordt beter georganiseerd. In die eerste slag worden elementen van taken en regels meegenomen. Vermindering van het aantal fte's moet immers gerelateerd zijn aan het uitvoeren van minder taken. Zodra het plan hiervoor aanwezig is, zal dat met de betrokken organisaties worden besproken. De term «maatwerk voor ministeries» spreekt de minister aan; er moet qua organisatie en werkwijze optimaal worden gepresteerd op het gebied van de taken die volgens de politiek moeten worden uitgevoerd. Maatwerk leveren is vanzelfsprekend: het is alleen de truc om van woord naar daad te komen. De minister is niet ongelukkig met de wijze, waarop momenteel de bezuinigingsoperatie op de departementen wordt ingevuld. Er vindt nu een eerste rationalisatie plaats, die het kabinet goed kan gebruiken als wat fundamenteeler wordt gesproken over de takenanalyses. De minister bestrijdt de stelling dat er bij de overheid te veel sprake is van beleid, en te weinig van uitvoering. Hij laat zich niet uit over de mogelijkheid dat Overijssel kan dienen als pilot voor het project modernisering overheid. Begonnen wordt met het Rijk. Hierover is overigens wel gesproken met het IPO en de VNG, waarbij is gebleken dat van die kant grote bereidheid bestaat om waar mogelijk samen op te trekken. Zodra het programma is gepresenteerd, wordt daarmee direct aan de slag gegaan. De Kamer wordt hierover regelmatig op de hoogte gehouden. De voortgang op het gebied van de volumetaakstelling zal worden gemonitord door het ministerie van BZK.

De minister merkt op, eventuele keuzes voor aanbestedingen in het kader van SSC niet afhankelijk te maken van de vraag of betrokken bedrijven een goede presentatie aan Kamerleden hebben gegeven. Hij gaat ervan uit dat de betrokken bedrijven dat ook weten. De minister zegt dat het mogelijk is, ook op andere gebieden dan personeels- en salarisadministratie de krachten te bundelen. Wat hem betreft zal geprobeerd worden dat in de komende jaren te bereiken. SSC is daarin een belang-

rijke eerste belangrijke aanzet: de personeels en salarisadministratie van 120 000 mensen in rijksdienst. Als onderwerpen die ook via shared service zouden kunnen worden geregeld, denkt hij aan juridisch advies, organisatieadvies, arbozaken en dergelijke. De vraag is overigens of dat allemaal onder één dienst moet worden gebracht. Bij het CAOP gaat het om samenwerking op het gebied van zaken die voor de sociale partners van belang zijn, wat heel wat anders is dan de bundeling van de managementondersteuning bij de rijksoverheid. De minister bestrijdt dat er in dit geval veel externe deskundigen zijn ingehuurd. Wel zal volgens de Europese regels worden aanbesteed. Hierdoor kan en wil de minister geen specifieke kosten-batenanalyse geven. De minister van Financiën kan zeer goed leven met de wijze van financiering van het project, omdat ook hij inziet dat er grote efficiencywinst is te behalen. Het project wordt niet alleen in ambtelijke zin goed georganiseerd, maar ook in politieke zin. De Kamer kan het project zeer nauw volgen. De commissie second opinion is zeer serieus genomen, wat heeft geleid tot een aantal risicobeperkende maatregelen, zoals de audits en de bezetting van de interdepartementale aansturing. De commissie second opinion blijft betrokken bij het vervolgtraject. Er is een bewuste keuze gemaakt om het SSC niet in de markt te zetten. De eerste kosten-batenanalyses laten zien dat het goedkoper is om het in eigen huis te houden. De markt zal wel worden ingeschakeld om de ICT-architectuur te ontwikkelen. De aanbesteding daarvoor wordt zeer zorgvuldig voorbereid. Defensie doet bij de start niet mee, maar op termijn is samenwerking heel wel denkbaar. Hierover zijn afspraken gemaakt met Defensie.

Bij de Ondernemingskamer is een procedure aangespannen, waarbij de vraag voorligt of het principebesluit tot oprichting van het SSC nu wel of niet kan worden genomen, zonder dat de ondernemingsraden daarover eerst zijn gehoord. Het kabinet stelt zich op het standpunt dat dit een politiek besluit betreft, dat gevoeglijk kan worden genomen, waarna de normale procedures gaan gelden. De minister heeft er het volste vertrouwen in dat de Ondernemingskamer zich conform zal uitspreken. De verschillende expertises inzake HRM kunnen bij de verschillende ministeries uiteenlopen. Bezien moet worden, of deze expertises en opleidingen op een fatsoenlijke manier bij elkaar kunnen worden gebracht, met behoud van de specifieke kenmerken. Het is de verantwoordelijkheid van het ministerie van BZK om daar goed naar te kijken. Dit aspect zal worden meegenomen in het HRM-dossier.

Nadere gedachtewisseling

De heer **Boelhouwer** (PvdA) vraagt of hij het goed heeft begrepen dat implementatie van de voorstellen inhoudt dat er per ministerie een korting komt op het bedrag dat tot nu toe wordt uitgekeerd. Verder heeft hij begrepen dat de korting van 60% op de personeelskosten geldt voor het personeel dat zich nu hiermee bezighoudt. Dit percentage is gebaseerd op ervaringen elders. Wat zijn die ervaringen? Is «personeels- en loonbedrijf voor de overheid» (PLO) een goede vervanging van de term «SSC»?

De heer **Van Hijum** (CDA) steunt minister Remkes in diens maatregelen om een evenwichtig personeelsbestand te bereiken. Op welke termijn kunnen suggesties worden verwacht als het gaat om verbreding van de SSC-gedachte naar andere terreinen?

De heer **Van Beek** (VVD) vindt dat er alle aanleiding is om door te praten over een aantal dingen, maar het wachten is op de conclusies van de commissie-Dijkstal. Kan meer informatie worden gegeven over de afweging tussen vrijheid voor organisaties om mee te doen enerzijds, en gedwongen winkelnering anderzijds? Hij vindt dat organisaties scherp

worden gehouden als zij een zekere mate van vrijheid hebben om keuzes te maken.

De **minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties** ziet ernaar uit over dit onderwerp verder van gedachten te wisselen met de Kamer. Hij heeft aangegeven, wanneer dat volgens hem goed kan gebeuren. De minister acht het, omdat er nog oriënterende gesprekken gaande zijn, onverstandig om concrete uitspraken te doen over het overleg met de bonden. De koers ligt vast in de brief aan de Kamer van 17 september.

De **minister voor Bestuurlijke Vernieuwing en Koninkrijksrelaties** zal nog eens kijken naar de suggestie van de heer Boelhouwer om SSC te vervangen door PLO. Het is de bedoeling dat de operatie leidt tot vermindering van de apparaatskosten. De overheid is vaak meer overhead dan overheid, met soms percentages tot 40 voor stafdiensten. Verlaging daarvan houdt op zijn minst in dat de vrijblijvendheid moet verdwijnen. Dit te meer als de overheid als één concern wordt georganiseerd en gepresenteerd. Het besluit tot vorming van het SSC is een kabinetsbesluit, waarvan alle ministeries de voordelen inzien. Daarbij wordt ook gekeken naar de ontwikkelingen in het bedrijfsleven. De genoemde percentages zijn gebaseerd op marktgegevens, en zijn een conservatieve inschatting.

De **voorzitter** vat de resultaten van het algemeen overleg als volgt samen:

- er vindt een inventarisatie plaats van de invloed van de minister op de topinkomens bij agentschappen en ZBO's, waarover de Kamer een brief zal ontvangen;
- in de volgende Trendnota zal de positie van het management in de publieke sector extra aandacht krijgen;
- in de volgende Trendnota zal zichtbaar worden gemaakt wat de effecten zijn van de afspraken in het kader van bewust belonen;
- er zal worden bekeken welke andere functies in aanmerking komen voor de SSC-gedachte, waarin opleidingen een component zijn;
- op termijn kan een verdere synergie plaatsvinden met Defensie over SSC.

De voorzitter van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
Noorman-den Uyl

De griffier van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
De Gier